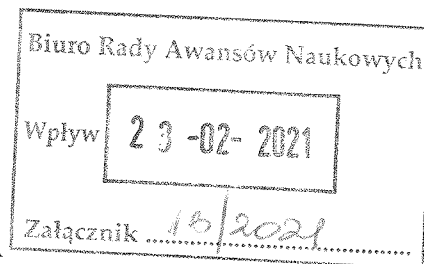

Prof. zw. dr hab. Krzysztof Firlej
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Katedra Rozwoju Organizacji

Kraków, 9.02.2021 r.

R E C E N Z J A

O DOROBKU NAUKOWYM I ROZPRAWIE HABILITACYJNEJ
PANI DOKTOR ANNY ZIELIŃSKIEJ-CHMIELEWSKIEJ
W POSTĘPOWANIU O NADANIE
STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO

Działając na mocy rozporządzenia Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej d.s. stopni i tytułów naukowych, oraz skierowanego do mnie pisma Pani Profesor Barbary Jankowskiej, Przewodniczącej Rady Awansów Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, w którym powiadomiła mnie o powołaniu na recenzenta w postępowaniu Pani Doktor Anny Zielińskiej-Chmielewskiej, przedstawiam ocenę dorobku naukowego Habilitantki, która została przygotowana w pięciu zasadniczych punktach:

1. **Ocena dorobku naukowego po uzyskaniu stopnia doktora**, ocena ta zostanie przeprowadzona zgodnie z kryteriami oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego określonymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku (§3; §4; §5);
2. **Recenzja osiągnięcia naukowego - ocena monografii** pt. *Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce*, którego autorką jest Anna Zielińska-Chmielewska. Wydawcą jest Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Monografia ukazała się w 2020 roku i liczy 262 strony. Recenzentami wydawniczymi byli dr hab. Anna Olszańska, prof. UW i Prof. dr hab. Stanisław Stańko ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Przedstawiona monografia jest rezultatem badań realizowanych w dziedzinie

nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse. W ocenie tej zostanie postawione pytanie, czy prezentowana publikacja stanowi istotne osiągnięcie naukowe, o którym mowa w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (art. 16, ust.2. pkt 1.);

3. **Ocena w zakresie dorobku popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej;**
4. **Ocena działalności rozwojowej i dydaktycznej;**
5. **Wniosek końcowy.**

1. Ocena dorobku naukowego po uzyskaniu doktoratu

Podjmując się podstawowego zadania recenzenta, którym jest ocena dorobku naukowego przedstawionego przez kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego postaram się odpowiedzieć na pytanie, czy poddana do oceny cała aktywność naukowa Pani dr Anny Zielińskiej-Chmielewskiej spełnia kryteria określone rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku (§3; §4; §5), tak, aby można było przyznać Jej stopień naukowy, o który się ubiega.

Pan dr Anna Zielińska-Chmielewska przedstawiła do oceny merytorycznej rozprawę habilitacyjną, a w autoreferacie w informacji o aktywności naukowej albo artystycznej wymienia następujące osiągnięcia: rozdziały w monografiach przed obroną pracy doktorskiej (2), rozdziały w monografiach po obronie pracy doktorskiej (20), publikacje naukowe w czasopismach przed obroną pracy doktorskiej (5), publikacje konferencyjne przed obroną pracy doktorskiej (1), publikacje naukowe w czasopismach po obronie pracy doktorskiej (28), publikacje naukowe w postaci anglojęzycznych materiałów dydaktycznych po obronie pracy doktorskiej (1), publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych z IF (3) po obronie pracy doktorskiej (3), publikacje naukowe w materiałach z międzynarodowych konferencji indeksowanych w bazie Web of Science po obronie pracy doktorskiej (5), publikacje w materiałach z międzynarodowych konferencji nieindeksowane w bazie Web of Science po obronie pracy doktorskiej

(2). Sumarycznie daje to 57 publikacji przedstawionych w wykazie, które zostały przygotowane samodzielnie lub we współautorstwie. Problematyka badawcza opisywana przez Autorkę koncentruje się w dyscyplinie ekonomia i finanse w zakresie problematyki funkcjonowania przedsiębiorstw na rynku rolno-spożywczym w warunkach gospodarki wolnorynkowej. Autorka dzieli wszystkie dotychczas zrealizowane i opublikowane badania na cztery obszary badawcze, którymi są:

1. Analiza, pomiar i ocena poziomu ryzyka działalności gospodarczej, w tym ryzyka cenowego podmiotów agrobiznesu w Polsce.
2. Analiza, pomiar i ocena poziomu efektywności podmiotów agrobiznesu.
3. Analiza, pomiar i ocena konkurencyjności krajowego rynku buraków cukrowych na arenie międzynarodowej.
4. Analiza, pomiar i ocena działań strategicznych i rozwoju podmiotów agrobiznesu w Polsce.

Z powyższego zestawienia można zauważyć, że Autorka swoje prace badawcze rozpoczęła od analizy, pomiaru i oceny poziomu ryzyka działalności gospodarczej, w tym ryzyka cenowego podmiotów agrobiznesu w Polsce. Badania były prowadzone od 1989 roku, czyli od momentu prowadzenia działalności gospodarczej w warunkach gospodarki wolnorynkowej. Tematyka zaproponowanych prac wiązała się z możliwościami ograniczania, minimalizowania i zarządzania ryzykiem działalności gospodarczej. W drugim obszarze badań zaproponowano analizę, pomiar i ocenę efektywności podmiotów agrobiznesu z perspektyw mikro- i makroekonomicznych, łącząc krajowe i międzynarodowe aspekty rozwojowe. Na uwagę zasługują publikacje, w których zastosowano analizy dyskryminacyjne do badania przedsiębiorstw na rynku spożywczym oraz ocenę płynności, rentowności oraz produktywności i sprawności ich działania. Trzeci obszar badawczy jest skoncentrowany na pomiarze i ocenie konkurencyjności polskiego cukrownictwa na arenie międzynarodowej, czyli także usytuowany w sektorze agrobiznesu, a czwarty obejmuje wybrane zagadnienia z zakresu strategii funkcjonowania przedsiębiorstw, marketingu, zarządzania organizacją i zarządzania zasobami ludzkimi w wybranych podmiotach sektora spożywczego.

W realizacji zaprezentowanych nurtów badawczych i wspólnych badań naukowych Autorka współpracowała z naukowcami z wielu ośrodków naukowych, reprezentujących różne dziedziny zarówno na arenie krajowej, jak i międzynarodowej.

Reasumując działalność publikacyjną Habilitantki oceniam za wystarczającą w ubieganiu się o stopień naukowy doktora habilitowanego, gdyż od momentu rozpoczęcia pracy naukowej Pani dr Anna Zielińska-Chmielewska zauważyć można ewolucyjny rozkwit naukowy z obszaru podejmowanych zagadnień, co pozwala stwierdzić prawidłowy rozwój w tym zakresie.

Publikacje te zostały poświęcone problematyce szeroko rozumianych zagadnień z dyscypliny ekonomia i finanse. Autorka starała się w nich połączyć wymiar teoretyczny z praktycznym wykorzystaniem i popularyzacją narzędzi zarządzania ryzykiem wśród podmiotów agrobiznesu. Jak sama podkreśliła w autoreferacie „...publikacje z zakresu metod i narzędzi zarządzania ryzykiem cenowym na towarowych rynkach rolnych w Polsce były bardzo ważnym fundamentem do podjęcia dalszych prac badawczych, uzupełniających i rozszerzających działania przedsiębiorstw sektora rolno-żywnościowego”.

Dokonując oceny merytorycznej przedłożonych publikacji stwierdzam, że w ich treści w większości można zauważyć tematykę bezpośrednio powiązaną z obszarem badawczym przedstawionym w pracy habilitacyjnej, co świadczy o mocnym skoncentrowaniu się na wybranych zainteresowaniach Habilitantki szeroko pojętymi naukami społecznymi w obszarze nauk o agroekonomii.

Przedłożony przez Habilitantkę dorobek naukowy w ocenie ilościowej oceniam jako wystarczający, a zarazem to kryterium uważam za spełnione. Znaczna część dorobku została opublikowana w czasopismach naukowych krajowych, ale też szczególnie w ostatnim okresie pojawiły się publikacje w czasopismach międzynarodowych. Zaproponowane tytuły czasopism świadczą o ich trafności tematycznej. Na podkreślenie zasługuje dobra jakość merytoryczna prezentowanych opracowań w zakresie przedkładanych treści, ale statystyka dotycząca liczby cytowań i zaprezentowana w autoreferacie [Impact Factor 0,783 - źródło informacji: baza Journal Citation Reports, liczba cytowań: według bazy Cytowania w BazEkon: 13 z autocytowaniami, 9 bez autocytowań, według Author search, 6 cytowań (0 autocytowań), według Cited Reference Search, według

bazy Scopus: 1 cytowanie (0 autocytowań), w Google Scholar: 23 z autocytowaniami (19 bez autocytowań), indeks Hirscha wyniósł: w bazie Cytowania w BazEkon: 2, w bazie Web of Science: 0, w bazie Scopus: 1, w Google Scholar: 3; stan na dzień 14 sierpnia 2020 roku], nie pozwala na wyrażanie pozytywnej opinii na ten temat.

Reasumując dorobek publikacyjny Habilitantki pod względem kryterium jakościowego, pomimo wcześniej przedstawionych uwag, oceniam jako tworzony na dobrym poziomie merytorycznym.

2. Recenzja osiągnięcia naukowego - ocena monografii

Habilitantka przedstawiła jako główne dzieło do oceny monografię pt. *Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce*. Wydawcą monografii jest Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Dokładnie precyzując, zagadnienia poruszane w przedstawionej monografii mieszczą się w obszarze nauk społecznych, konkretnie w ekonomii oraz naukach o agroekonomii. Prezentowana monografia zawiera następujące części: wstęp, cztery kolejno ponumerowane rozdziały, podsumowanie i wnioski, załączniki, bibliografię, a także wykaz tabel, rysunków, wykresów i streszczenie. Opracowanie liczy 234 strony tekstu.

Pomimo zawartych poniżej uwag uważam, że przedstawione dzieło stanowi ważne osiągnięcie w jej dorobku naukowym i wypełnia lukę w badanej problematyce w naukach ekonomicznych. W dużym stopniu, można doszukać się w nim elementów nowości i pewnego wkładu Autorki w rozwój nauk ekonomicznych.

Rozpatrując treści pracy zauważamy, że kolejne rozdziały pracy tworzą systematyczne i chronologiczne uporządkowane treści objaśniające zagadnienia dotyczące efektywności jako kategorii we współczesnej myśli ekonomicznej, jej interpretacji koncepcyjnej oraz często omawianego zjawiska nieefektywności w teorii ekonomii. Realizując kontynuację wcześniej zaproponowanych treści publicystycznych, Autorka przechodzi do omówienia zagadnienia efektywności w agrobiznesie proponując jej klasyfikację rodzajową, pomiar a wraz z nim jej szacowanie w sektorze agrobiznesu. Jako podbudowę historyczną i tło gospodarcze przeprowadzonych badań proponuje opis współczesnego

sektora mięsnego w Polsce, jego uwarunkowania historyczne, szczegółowe podanie danych dotyczących wielkości produkcji, handlu zagranicznego i poziomu spożycia mięsa w Polsce i na świecie oraz działania instytucjonalne na rynku mięsa w Polsce na przykładzie Agencji Rynku Rolnego. Efektywność ekonomiczna przedsiębiorstw mięsnych w Polsce w latach 2010-2017 to empiryczna weryfikacja wcześniej zaproponowanych tematów, która została zbadana w wymiarach finansowym, technicznym, organizacyjnym i środowiskowym.

Odnosząc się do samego tytułu pracy, który brzmi: *Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce*, należy podkreślić, że zapowiada pracę teoretyczno-empiryczną, w której jasno jest sformułowany problem i obszar badawczy, i który został określony w tytule rozdziału czwartego. Tytuł monografii zapowiada więc aspekty sytuujące badania w przeważającej mierze w obszarze nauk o ekonomii i finansach, jak również w niewielkim stopniu nauk o zarządzaniu i jakości, co też można zauważyć w empirycznej jej części. Zgadzam się także z tezą Autorki, że w bliskiej przyszłości rynek mięsa w Polsce będzie podlegał wielu istotnym wyzwaniom, czego źródłem będą zmniejszające się przewagi cenowe surowców i gotowych wyrobów mięsnych, w efekcie czego o konkurencyjności decydować będzie poprawa efektywności na poziomie przetwórstwa i konkurencyjność przedsiębiorstw.

We wstępie pracy Autorka eksponuje swoje inspiracje do napisania swojego dzieła, w których stwierdza, że „...problematyka efektywności przedsiębiorstw mięsnych w Polsce jest aktualna ze względu na ciągły proces podnoszenia standardów jakości bazy surowcowej, przestrzegania procedur oraz wprowadzania nowoczesnych technologii produkcji, a przede wszystkim ze względu na dużą liczbę podmiotów zabiegających o klientów na krajowym i zagranicznym rynku mięsa”. Czyli już pierwsze zdanie zawarte we wstępie pracy potwierdza wcześniejsze zainteresowania Autorki i można je określić jako objaśniające zawartość przedkładanej monografii. Autorka także wskazała, że „...bezpośrednią inspiracją do podjęcia badań z zakresu problematyki efektywności było przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej, a wraz z nim konieczność dostosowania polskiej gospodarki żywnościowej na poziomie produkcji i przetwórstwa do konkurowania na arenie międzynarodowej”. Tego rodzaju podejście oceniam za pra-

widłowe, gdyż Autorka mogła realizować swe prace badawcze w aspekcie kształtowania się nowej sytuacji w gospodarce Polski, na bieżąco ją monitorować i oceniać na podstawie prowadzonych analiz. Opisując stan faktyczny rynku mięsa wskazuje na badania prowadzone w zakresie pomiaru i oceny efektów działania podmiotów na rynku rolno-spożywczym nie tylko w Polsce, ale także i w Niemczech. Wskazuje także na przydatność aplikacyjną prowadzenia tego rodzaju badań w przetwórstwie mięsnym twierdząc, że może to być przydatne instrumentarium dla decydentów na rynku mięsa.

Jako cel główny przyjęto w pracy określenie poziomu i zmian efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce w latach 2010-2017. Właściwie tego rodzaju sformułowanie celu głównego można uznać za badanie statystyczne lub projektowe. Dobrze więc, że cel główny został poszerzony o cele szczegółowe na płaszczyźnie teoriopoznawczej, empirycznej i utylitarnej.

I. Na płaszczyźnie teoriopoznawczej:

1. Wyodrębnienie szkół ekonomii głównego nurtu, nowej ekonomii instytucjonalnej, koncepcji kapitału ludzkiego i grup interesu, trwałego i zrównoważonego rozwoju, w których efektywność stoi w centrum rozważań, i ich wnikliwa analiza.
2. Usystematyzowanie wiedzy w zakresie pojęcia, roli i znaczenia efektywności podmiotów na rynku żywnościowym.

Cele te są swego rodzaju skompletowaniem aktualnie dostępnej wiedzy w badanej problematyce, a w pracy służą jako tzw. podbudowa teoretyczna. Ogólnie można uznać za zasadne ich wprowadzenie.

II. W obszarze empirii:

1. Przeprowadzenie identyfikacji i analizy najważniejszych czynników i wskaźników efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych.
2. Określenie zmian w analizowanych rodzajach efektywności przedsiębiorstw mięsnych w oparciu o wyniki analiz empirycznych.
3. Rozpoznanie zależności między empirycznie analizowanymi rodzajami efektywności przedsiębiorstw mięsnych.

Wskazanie tych celów uważam za największą wartość poznawczą i aplikacyjną pracy ze względu na podjętą problematykę badań, obszar na których zostały przeprowadzone i przyjęty zakres czasowy.

III. Cel użyteczny związany z praktycznym wykorzystaniem wyników badań pracy:

1. Dostarczenie decydentom na rynku mięsa w Polsce informacji nt. efektywności przedsiębiorstw dla potrzeb kształtowania polityki tej branży.
2. Sformułowanie rekomendacji w zakresie poprawy efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce.

Te cele również prawidłowo uzupełniają cel główny, a ich realizacja może służyć ich odbiorcom jako wzór do naśladowania opisanych działalności lub krytyczne na nie spojrzenie. Skorzystać mogą także z przedstawionych rekomendacji osoby odpowiedzialne instytucjonalnie za rozwój sektora żywnościowego w Polsce.

W zaproponowanej monografii przyjęto także następujące hipotezy badawcze:

H₁: Efektywność finansowa ma związek z każdym rodzajem badanej efektywności.

H₂: Zmniejszenie luki produkcyjnej prowadzi do wzrostu efektywności technicznej.

H₃: Efektywność organizacyjna przedsiębiorstw mięsnych pozytywnie zależy od uwarunkowań wewnętrznych i decyzji podejmowanych przez właścicieli w zakresie polityki handlowej.

H₄: Efektywność środowiskowa przedsiębiorstw mięsnych pozytywnie zależy od uwarunkowań zewnętrznych i kształtowanych przez politykę środowiskową kraju.

Pierwsze dwie hipotezy są oczywiste i prosto sformułowane, a ich połączenie w jedną byłoby bardziej wyraziste. Dwie pozostałe, chociaż już mniej oczywiste wymagają testowania i są według mnie zasadne.

W rozdziale pierwszym Autorka podjęła się nakreślenia i prezentacji treści dotyczących zagadnień teoretycznego podejścia do kategorii efektywności precyzując, że starano się w nim ukazać dorobek nurtu głównego i nurtu nowej ekonomii instytucjonalnej. W dużej części zaprezentowano zjawiska i procesy, które zostały wcześniej opisane w teorii kapitału ludzkiego w zakresie efektywności. Autorka starała się przedstawić te zagadnienia na potrzeby tworzonego opracowania odpowiednio dobierając zbiór

koncepcji teoretycznych, które umożliwiłyby przeprowadzenie badań i analizy efektywności w przedsiębiorstwach z sektora mięsnego. Na początku rozdziału dokonano interpretacji efektywności w naukach ekonomicznych prezentując porównanie procesów gospodarczych według kryteriów efektywności zwracając uwagę na dokonania w tym zakresie m. in. Gruszeckiego, McKenziego, Nardinello, Pietrzaka i Skrzypka. Podkreślono także poglądy Wilkina, Kulawika, a więc ekonomistów związanych z sektorem spożywczym. Następnie rozpatrzono koncepcje efektywności w naukach ekonomicznych kolejno w paradygmacie teorii neoklasycznej, w nurcie nowej teorii instytucjonalnej, w teorii kapitału społecznego, w teorii grup interesu a także efektywność dynamiczną w teoriach wzrostu gospodarczego oraz w paradygmacie trwałego i zrównoważonego rozwoju. Za interesujące w tym rozdziale oprócz holistycznego spojrzenia na teorię efektywności prezentowaną przez poglądy wyselekcjonowanych badaczy można uznać swoiste spojrzenie na zrównoważony rozwój, który autorka prezentuje jako syntezę trzech filarów, czy dociekania na temat wpływu efektywności na zrównoważoną produkcję. Pracę własną Autorki stanowi graficzne przedstawienie ewolucji systematyzacji ujęć efektywności ekonomicznej wraz z systematyką wybranych podejść teoretycznych do zagadnienia efektywności w naukach ekonomicznych. Na ich podstawie Autorka przedstawiła także schemat pojęcia efektywności dla przedsiębiorstw mięsnych w Polsce. Autorka również w tej części odnosi się do zjawiska nieefektywności przedsiębiorstw, chociaż uważa je za incydentalne, twierdząc, że efektywność przedsiębiorstw należy rozpatrywać kompleksowo, tzn. z uwzględnieniem całej gospodarki i ogólnego dobrobytu społecznego, co może wydawać się podejściem dyskusyjnym.

W zaprezentowanym rozdziale niestety występuje brak polemik czy wręcz unikanie dyskusji z autorytetami. Odnoszę więc wrażenie, że każdy pogląd przytaczany przez Autora jest ważny i niepodważalny i nie ma miejsca w tym przypadku na własne zdanie.

Rozdział drugi w monografii został poświęcony prezentacji pojęcia efektywności w agrobiznesie, jego rodzajom i opisowi metod pomiaru. Autorka klasyfikuje również efektywność, dzieląc ją na finansową, techniczną, organizacyjną i środowiskową. W rozdziale odniesiono się do szacowania efektywności w agrobiznesie. Opisując efektywność finansową Autorka wymienia dokonania badaczy na tym polu podkreślając

przydatność stosowanych metod konstrukcji, użycia i interpretacji ponad 300 wskaźników finansowych dedykowanych do badania wszystkich przedsiębiorstw funkcjonujących w gospodarce. Jej pracę własną można w tym przypadku wskazać jako tabelaryczne przedstawienie zalet i wad metod finansowych. Badając efektywność techniczną przedstawia porównanie zalet i wad metod parametrycznych i nieparametrycznych. W obszarze efektywności organizacyjnej dokonuje również porównania zalet i wad metod ilościowych, a w przypadku efektywności środowiskowej pożądanych i niepożądanych działań z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego w przedsiębiorstwach produkcyjnych. Rozdział kończy opis szacowania efektywności w agrobiznesie, w którym Autorka zwraca szczególną uwagę na dokonania wcześniejszych badaczy, jak również zestawia potencjalne czynniki i wskaźniki kształtujące efektywność ekonomiczną przedsiębiorstw mięsnych w Polsce w latach 2010-2017.

Podsumowując i oceniając przedstawioną część teoretyczną monografii w postaci dwóch rozdziałów uznaje ją za wystarczającą, dobrze obrazującą merytorycznie przedstawiane w nich treści, które są wzajemnie połączone i prawidłowo wyselekcjonowane.

Rozdział trzeci został zatytułowany „Współczesny sektor mięsny w Polsce” stanowi opis faktograficzny i odniesienie się do jego funkcjonowania w ujęciu historycznym i ewolucyjnym. Zostały w nim wyeksponowane uwarunkowania historyczne rynku mięsa na przestrzeni dziejów, przedstawiono światową produkcję, handel zagraniczny i spożycie mięsa na świecie z szczególnym zwróceniem uwagi na produkcję wieprzowiny, wołowiny i drobiu. Wskazano największych producentów wymienionych rodzajów mięsa oraz światowy handel zagraniczny wieprzowiną i wołowiną w latach 2010 i 2017. Dokonano także analizy spożycia i jego prognozy wołowiny (i cielęciny), wieprzowiny i drobiu w wybranych regionach i krajach świata w latach 2019-2027. Podobne analizy wykonano w stosunku do poziomu produkcji, handlu zagranicznego i poziomu spożycia mięsa w Polsce, z tym, że są one o wiele bardziej szczegółowe. Zapoczątkowane zostały przedstawieniem średnich miesięcznych cen skupu żywca wieprzowego, wołowego i drobiowego w Polsce w latach 2010-2017. Następnie zaprezentowano strukturę podmiotową sektora przemysłu mięsnego w Polsce, poziom produkcji oraz wyniki i stan finansowy przemysłu mięsnego i drobiarskiego. W analizach odniesiono

się do danych na temat przemysłu mięsa czerwonego, wskaźników finansowych przemysłu drobiarskiego, nakładów inwestycyjnych w przemyśle mięsnym, wielkości produkcji, importu i eksportu wieprzowiny, wołowiny i drobiu. Opracowano także strukturę geograficzną krajowego eksportu i importu mięsa wieprzowego, wołowego i drobiowego w wadze produktu w 2017 roku oraz bilansowe spożycie mięsa w latach 1989-2017 w Polsce i jego strukturę. Nawet z powyższego zestawienia widać, że pojawiające się analizy obejmują różny zakres czasowy, co niestety może prowadzić w ich holistycznej ocenie do pewnych przekłamań. Autorka starała się w sposób jak najbardziej precyzyjny zestawić prezentowane dane, widać dość szczegółowo przeprowadzoną kwerendę źródłowa w tym zakresie i nie zapomniała o wyeksponowaniu poprzednich dokonań badaczy w tym zakresie. Zaletą rozdziału jest dokonanie syntetycznej charakterystyki bazy ekonomicznej przemysłu mięsnego w Polsce, zachodzących zmian strukturalnych w odniesieniu do osiągniętych wyników finansowych, ale niestety nie dostrzegłem w nim identyfikacji uwarunkowań funkcjonowania przedsiębiorstw, generowanych przez politykę krajową i międzynarodową i skutkujących m.in. tworzeniem nowej struktury podmiotów. Pomimo moich uwag i refleksji przedstawioną diagnozę stanu faktycznego funkcjonowania przemysłu mięsnego w Polsce uważam za prawidłową i wystarczającą dla tego rodzaju opracowania.

Rozdział czwarty w monografii przedstawia empiryczny wymiar efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce, który został objęty badaniami w latach 2010-2017. Na wstępie rozdziału Autorka dokonała standardowego przedstawienia metodyki badań, uzasadnienia kryteriów doboru próby i jej liczebności, opisu materiału badawczego oraz prezentacji tabelarycznej liczby i struktury udziału badanych przedsiębiorstw w ich całkowitej liczbie w bazie danych EMIS Intelligence/Professional w Polsce w latach 2010-2017. Następnie przeszła do charakterystyki badanych przedsiębiorstw prezentując stan finansowy 695 przedsiębiorstw mięsnych w Polsce do roku 2016, ich lokalizację w układzie województw, strukturę badanej populacji ze względu na rok założenia i strukturę zatrudnionych w nich pracowników. Niestety wyrażenie poglądów na temat prezentowanych danych jest sygnałne, a odniesienie dyskusyjne bardzo skromne. W następnej części rozdziału wykonane zostały pomiar i ocena efektywności finansowej badanych przedsiębiorstw przy użyciu metody wskaźnikowej w latach

2010-2015. Policzone zostały wskaźniki płynności finansowej, zadłużenia, rentowności oraz produktywności i sprawności działania (dla dużych, średnich i małych przedsiębiorstw mięsnych, zakładów drobiarskich i przedsiębiorstw handlowo-usługowych w obrocie mięsem i wyrobami z mięsa w Polsce). Wyniki badań zostały zobrazowane w ujęciu tabelarycznym i graficznie porównane pomiędzy różnymi grupami przedsiębiorstw, co umożliwiło wskazanie strategii działalności przez wybraną grupę przedsiębiorstw. Zaprezentowane w tym zakresie badania są prawidłowo przygotowane fakto-graficznie. Posiadają pierwiastek poznawczy, a ich ocena i krytyka, pomimo swej skromności może być uznana za prawidłową. Następnie opisano dominujące polityki finansowe w obszarze płynności, zadłużenia, rentowności oraz produktywności i sprawności przedsiębiorstw mięsnych w Polsce w latach 2010-2016, na podstawie których zestawiono w punktach kilkanaście interesujących refleksji dotyczących funkcjonowania tychże przedsiębiorstw. Kolejnym krokiem badawczym było mierzenie efektywności technicznej przy użyciu modelu NR-DEA VRS zorientowanego na nakłady czterech grup podmiotów na rynku mięsa w latach 2012-2015. Zastosowanie tego modelu umożliwiło Autorce zestawienie rankingu najwyższych efektywności technicznych przedsiębiorstw mięsnych i badanych grup przedsiębiorstw, jak również wielkości ich luk produkcyjnych. W zakresie efektywności organizacyjnej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce przedstawiono charakter relacji występujących w ich grupach, najważniejsze rynki zbytu i państwa współpracujące. Zbadano także efektywność środowiskową przez pryzmat działań w zakresie redukcji zużycia energii elektrycznej, oszczędności gospodarowania wodą, redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery i redukcji ilości wytwarzanych odpadów. Badania te wsparto opisem możliwości wdrożeniowych w zakresie systemów zarządzania w przedsiębiorstwach mięsnych. Jako podsumowanie rozdziału przedstawiono ocenę efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych, gdzie zaprezentowano dychotomiczne zależności zachodzące pomiędzy różnymi rodzajami efektywności. Za właściwe i wręcz pożądane uznaję wsparcie tych badań opisem studium przypadku wybranych trzech przedsiębiorstw. Rozdział zakończono analizą wyników badań, na podstawie których przedstawiono uwarunkowania dotyczące uwarun-

kowania efektywności ekonomicznej badanych przedsiębiorstw w wybranych rodzajach. Szczególną wartość stanowią tu refleksje Autorki dotyczące zależności efektywności organizacyjnej i środowiskowej.

Podsumowując badanie empiryczne zawarte w pracy należy podkreślić, że ich wyniki jasno zobrazowały istniejącą sytuację w przemyśle mięsnym w Polsce w wybranych latach i przyczyniły się do realizacji celu głównego monografii. Niestety zakres czasowy prowadzonych badań bywa niekiedy różny, a przedstawiane dane odnoszą się często do dłuższych okresów. Tego rodzaju rozwiązanie można uznać niekiedy za wspierające

i objaśniające, niemniej jednak przy określonych ramach czasowych powinno się do nich precyzyjnie odnosić, gdyż wynikające z nich i stawiane wnioski mogą mieć niewłaściwy wymiar.

Autorka zastosowała wiele metod badawczych celem wykonania pomiaru efektywności przedsiębiorstw mięsnych, wśród których należy wymienić metody ilościowe, metody analizy wskaźnikowej: wybrane wskaźniki finansowe z zakresu płynności finansowej, zadłużenia, rentowności, produktywności i sprawności działania; metody nieparametryczne, metodę DEA, metody ankietowe, kwestionariusz wywiadu bezpośredniego; metody ilościowe i jakościowe: metoda analizy regresji, analiza wariancji, metody rozumowania dedukcyjnego, indukcyjnego, redukcyjnego, metoda retrospekcji prostej, metoda porównawcza, metoda case-study, metoda przeniesienia i koncepcji. Wszystkie z wymienionych okazały się przydatne i niekiedy ponadnormatywnie obrazują badane i zachodzące zjawiska.

Większość prezentowanych wniosków jest rezultatem bazującym na przemysłeniach, refleksjach i doświadczeniach Autorki, a także zostały sformułowane na podstawie weryfikacji hipotez badawczych. Wybrane i zastosowane przez Autorkę metody badawcze uważam za trafne i wspierające zobrazowanie stanu rzeczywistego w przemyśle mięsnym w Polsce. Tę część pracy uważam za największą jej wartość dodaną, wspartą licznymi badaniami własnymi.

Prezentowana monografia została zakończona krótkim podsumowaniem, w którym Autorka odnosi się do realizacji celów pracy na płaszczyźnie teorio-poznawczej, jak również w obszarze empirii oraz weryfikacji hipotez badawczych. Za najważniejszą jego część należy uznać sformułowanie kilku pogrupowanych wniosków wynikających

z weryfikacji zestawu wskaźników i czynników metod statystycznych odnoszących się do zróżnicowania osiągniętej efektywności ekonomicznej w badanych czterech obszarach oraz oceny efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw. Autorka odnosi się także sygnalnie do proponowanych kierunków i obszaru przyszłych badań. Przedstawione podsumowanie pracy jest logiczne i w swej treści obrazujące wcześniejsze dokonania.

3. Ocena w zakresie dorobku popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

Zakres uczestnictwa w pracach popularyzatorskich i współpracy międzynarodowej Habilitantki zestawiony we wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego uważam za wystarczający. Habilitantka podaje, że uczestniczyła w międzynarodowych projektach „Pracy na rzecz Pokoju” organizowanych przez rząd niemiecki w ramach Volksbunddeutsche Kriegsgräberfürsorge e. V., „Arbeit für den Frieden; międzynarodowych obozach dla młodzieży w Niemczech; opublikowała artykuły popularnonaukowe w j. polskim, angielskim i niemieckim, m. in. nt. dialogu i współpracy międzynarodowej. Otrzymała też zagraniczne stypendium naukowe Fundacji Erinnerung und Zukunft e.V., oraz stypendium naukowe Polsko-Niemieckiej Fundacji Nauki (PNFN) w celu kontynuacji badań doktoratu w zakresie metod zarządzania ryzykiem cenowym w przedsiębiorstwach agrobiznesu w Niemczech (landy d. NRD.) Była też zatrudniona na stanowisku asystenta Wicemarszałka Województwa Wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu, biorąc udział w międzynarodowych obradach i sesjach, na których toczono debaty i podejmowano strategiczne decyzje dla województwa Wielkopolskiego z zakresu wybranych zagadnień gospodarki, oświaty, infrastruktury i kultury. W latach 2008-2011 aktywnie uczestniczyła w Zgromadzeniu Nadzwyczajnym Regionów Europy oraz. Sesjach Kongresu Władz Regionalnych i Lokalnych. Z treści autoreferatu dowiadujemy się także, że Habilitantka brała aktywny udział w 30 konferencjach, co można uznać za szeroką aktywność na tym polu. Ponadto przygotowała 23 wystąpienia konferencyjne, które były powiązane z realizowanymi badaniami.

Zakres uczestnictwa Habilitantki zestawiony we wniosku w zakresie w zakresie dorobku popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej oceniam jako wystarczający.

4. Ocena działalności rozwojowej i dydaktycznej

Habilitantka ukończyła studia magisterskie w 2003 roku na kierunku Ekonomia, specjalność Ekonomika pracy i zarządzanie kadrami Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (obecnie: Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu). Pracę magisterską napisała pod kierunkiem naukowym prof. dra. hab. Henryka Januszka, prof. zw. UEP, pt. „Stabilizacja i fluktuacja pracowników na przykładzie pracowników Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu w latach 1985-2000”. W 2008 roku uzyskała stopień doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia, specjalność Ekonomika przedsiębiorstw na Wydziale Nauk Ekonomicznych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, nadany w dniu 23 września 2008 roku uchwałą Rady WNE SGGW w Warszawie.

Aktualnie jest zatrudniona na stanowisku adiunkta, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, w Instytucie Ekonomii, Katedrze Koniunktury i Polityki Gospodarczej.

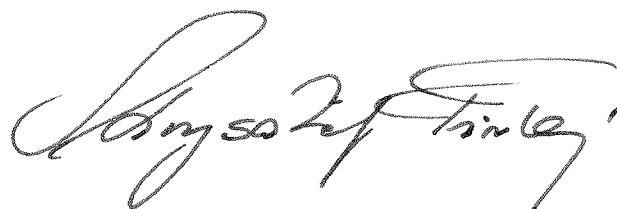
Po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych Habilitantka prowadzi także zajęcia dydaktyczne w j. polskim i j. angielskim dla studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych w różnych ośrodkach akademickich. W Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu prowadzi wykłady i ćwiczenia z Mikroekonomii, Makroekonomii i Polityki Gospodarczej. Prowadzi także seminaria dyplomowe i magisterskie - łącznie wypromowała 22 dyplomantów. Udziela się także dydaktycznie w różnych innych instytucjach o charakterze edukacyjnym i szkoleniowym.

Biorąc pod uwagę dokonania Habilitantki w obszarze działalności rozwojowej i dydaktyki należy zauważyć, że tematyka wykładanych przedmiotów jest powiązana z Jej zainteresowaniami. Reasumując, uważam że te działania są one na dobrym poziomie.

5. Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę przedstawione przeze mnie oceny, uwagi i zastrzeżenia, uważam że Habilitantka dołożyła wielu starań aby realizować wybraną dla siebie ścieżkę rozwoju pod względem naukowym. Zaprezentowane dzieło, dorobek naukowy i organizacyjny upoważniły Ją do przedstawienia wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk ekonomicznych.

Uważam, że zarówno zaprezentowany przez Panią dr Annę Zielińską-Chmielewską dorobek naukowo-dydaktyczny, główne osiągnięcie naukowe w postaci rozprawy habilitacyjnej, jak również dorobek popularyzatorski oraz współpraca międzynarodowa, na wystarczającym, a w wielu wypadkach dobrym poziomie spełniają standardy habilitacyjne obowiązujące w obszarze badań naukowych, dydaktyki i działań organizacyjnych w myśl ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz niektórych innych ustaw i wnoszę o dalsze procedowanie wniosku.

Prof. zw. dr hab. Krzysztof Firlej

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie